

Шабанов Руслан Мустафа огли

здобувач третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
кафедри маркетингу та торговельного підприємництва,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
e-mail: shabanovruslan001@gmail.com
ORCID ID: 0009-0000-0535-6282

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В СИСТЕМІ ІННОВАЦІЙНО-ЕКОЛОГІЧНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Shabanov Ruslan,

PhD student (third level of higher education)
Department of Marketing and Trade Entrepreneurship,
V. N. Karazin Kharkiv National University;
E-mail: shabanovruslan001@gmail.com;
ORCID ID: 0009-0000-0535-6282

STRATEGIC DIRECTIONS FOR THE DEVELOPMENT OF THE CIRCULAR ECONOMY WITHIN THE SYSTEM OF INNOVATION-DRIVEN ENVIRONMENTAL ENTREPRENEURSHIP

Анотація. Сучасні умови розвитку економіки характеризуються зростанням екологічних викликів, посиленням ресурсних обмежень та активізацією процесів цифрової трансформації, що обумовлює необхідність переходу до циркулярної моделі господарювання. У цих умовах особливого значення набуває формування стратегічних напрямів розвитку циркулярної економіки в системі інноваційно-екологічного підприємництва як основи забезпечення сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств. У статті досліджено теоретичні засади циркулярної економіки та обґрунтовано її роль у системі стратегічного управління підприємництвом. Проаналізовано сучасний стан розвитку циркулярної економіки в Україні, визначено галузеві особливості її впровадження, а також виявлено ключові бар'єри, зокрема економічні, інституційні та технологічні. Окрему увагу приділено впливу воєнних чинників, процесам повоєнного відновлення та адаптації до європейських стандартів сталого розвитку. Проведене дослідження дозволило обґрунтувати взаємозв'язок циркулярної економіки, інноваційно-екологічного підприємництва та цифровізації як ключових драйверів трансформації економічних систем. На основі узагальнення теоретичних і прикладних підходів розроблено системно-інтегровану багаторівневу модель стратегічного управління розвитком циркулярної економіки з урахуванням зовнішніх факторів, рівнів управління, стратегічних напрямів та інструментів реалізації. Запропонована модель забезпечує узгодження економічних, екологічних та інноваційних складових розвитку, сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів, зменшенню екологічного навантаження та формуванню передумов довгострокової стійкості економічних систем. Результати дослідження можуть бути використані у процесі формування стратегій розвитку підприємств, регіональної політики та державного управління в умовах циркулярної трансформації економіки.

Ключові слова: циркулярна економіка, стратегічне управління, інноваційно-екологічне підприємництво, цифровізація, сталий розвиток, ресурсоефективність, ESG.

Abstract. Modern conditions of economic development are characterized by the intensification of environmental challenges, increasing resource constraints, and the acceleration of digital transformation processes, which necessitates the transition to a circular model of economic activity. Under these conditions, particular importance is attached to the formation of strategic directions for the development of the circular economy within the system of innovation-driven environmental entrepreneurship as a basis for ensuring sustainable development and enhancing enterprise competitiveness. The article examines the theoretical foundations of the circular economy and substantiates its role in the system of strategic management of entrepreneurship. The current state of circular economy development in Ukraine is analyzed, sectoral features of its implementation are identified, and key barriers, including economic, institutional, and technological ones, are determined. Particular attention is paid to the impact of war-related factors, post-war recovery processes, and adaptation to European sustainability standards. The conducted research made it possible to substantiate the interconnection between the circular economy, innovation-driven environmental entrepreneurship, and digitalization as key drivers of economic system transformation. Based on the generalization of theoretical and applied approaches, a system-integrated multi-level model of strategic management of circular economy development has been developed, taking into account external factors, governance levels, strategic directions, and implementation tools. The proposed model ensures the alignment of economic, environmental, and innovative components of development, contributes to improving resource efficiency, reducing environmental pressure, and creating prerequisites for the long-term sustainability of economic systems. The research results can be used in the formation of enterprise development strategies, regional policy, and public administration in the context of circular economic transformation.

Keywords: circular economy, strategic management, innovation-driven environmental entrepreneurship, digitalization, sustainable development, resource efficiency, ESG.

Постановка проблеми. Сучасні умови розвитку економіки характеризуються посиленням екологічних обмежень, цифровою трансформацією та необхідністю підвищення ресурсоефективності, що зумовлює актуальність переходу до циркулярної моделі господарювання. У цих умовах особливого значення набуває формування ефективних підходів до стратегічного управління інноваційно-екологічним підприємництвом як ключового інструменту реалізації принципів циркулярної економіки.

Традиційні моделі управління підприємницькою діяльністю, орієнтовані на лінійне використання ресурсів, виявляються недостатніми для забезпечення стійкого розвитку в умовах сучасних викликів. Водночас впровадження циркулярних підходів здійснюється переважно фрагментарно, без належної інтеграції інноваційних, екологічних та цифрових компонентів у систему стратегічного управління, що знижує ефективність реалізації відповідних трансформацій.

У зв'язку з цим актуалізується проблема формування цілісної системи стратегічного управління розвитком циркулярної економіки, яка забезпечує узгодження стратегічних напрямів, інструментів реалізації та результатів розвитку інноваційно-екологічного підприємництва з урахуванням впливу зовнішнього середовища та цифровізації економіки.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про зростання наукового інтересу до проблематики розвитку циркулярної економіки та її стратегічної інтеграції у систему інноваційно-екологічного підприємництва. Теоретичні засади циркулярної економіки, ресу-

рсоєфективності та переходу до замкнених моделей господарювання розкрито у працях В. Solomon [1] і J. Kirchherr [2], у яких обґрунтовано необхідність трансформації економічних систем на засадах сталого розвитку.

Вітчизняні аспекти розвитку циркулярної економіки та інноваційно-екологічного підприємництва досліджуються у працях В. М. Геєць [3], А. Завєрбного, Л. Білець та П. Налутки [4], В. В. Скрипника [5], В. Єфанова [6], де розглядають трансформаційні процеси в економіці України, вплив цифровізації, євроінтеграційних процесів і необхідність переходу до ресурсоефективних моделей розвитку.

Особлива увага приділяється питанням впровадження принципів циркулярної економіки у виробничі процеси, розвитку інноваційних підходів до використання ресурсів, а також формуванню нових бізнес-моделей, орієнтованих на зменшення відходів і підвищення ефективності господарської діяльності.

Питання формування стратегічних напрямів розвитку циркулярної економіки в системі інноваційно-екологічного підприємництва з урахуванням багаторівневого управління, цифровізації та інтеграції економічних, екологічних і інноваційних складових залишаються недостатньо розробленими, що обумовлює необхідність подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, присвячених розвитку циркулярної економіки, стратегічному управлінню та інноваційно-екологічному підприємству, низка аспектів залишається недостатньо розробленою. Зокрема, існуючі підходи переважно розглядають зазначені напрями відокремлено, без належної інтеграції у єдину систему стратегічного управління.

Недостатньо дослідженими залишаються питання формування стратегічних напрямів розвитку циркулярної економіки з урахуванням взаємодії інноваційних, екологічних та цифрових складових. Також відсутній комплексний підхід до обґрунтування механізмів реалізації циркулярної моделі, що враховує багаторівневий характер управління та вплив зовнішнього середовища.

Крім того, потребує подальшого розвитку методичне забезпечення стратегічного управління циркулярною економікою, зокрема в частині розроблення інтегрованих моделей, що дозволяють систематизувати ключові елементи, напрями та результати її розвитку.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад та розроблення інтегрованого підходу до стратегічного управління розвитком циркулярної економіки в системі інноваційно-екологічного підприємництва.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано методи логічного, порівняльного, системного та структурного аналізу, що дозволило обґрунтувати теоретико-методичні засади розвитку циркулярної економіки в системі стратегічного управління інноваційно-екологічним підприємством. Методи узагальнення та класифікації застосовано для систематизації стратегічних напрямів розвитку та інструментів їх реалізації. Використання системного підходу забезпечило дослідження взаємозв'язків між ключовими елементами управління циркулярною економікою, а метод моделювання — розробку інтегрованої моделі стратегічного управління її розвитком.

Виклад основного матеріалу. Циркулярна економіка постає як парадигма організації економічної діяльності, спрямована на забезпечення сталого розвит-

ку через раціональне використання ресурсів і мінімізацію відходів. Її становлення пов'язане з еволюцією економічних концепцій та переходом до інноваційно орієнтованої моделі розвитку.

Еволюція концепції циркулярної економіки ґрунтується на теоріях ресурсоефективності, екологічної економіки, промислової екології та сталого розвитку. Початкові підходи були зосереджені на зменшенні негативного впливу виробництва на довкілля, однак згодом трансформувалися у комплексну систему, що охоплює всі стадії життєвого циклу продукції. Циркулярна економіка передбачає повторне використання ресурсів і формування бізнес-моделей, що базуються на принципах відновлення та продовження життєвого циклу продукції [1, 2].

У системі стратегічного управління підприємництвом циркулярна економіка є основою формування довгострокових цілей і напрямів розвитку, визначаючи орієнтири стратегічного планування, спрямовані на досягнення збалансованого економічного, екологічного та соціального ефекту. Циркулярність водночас розглядається як інструмент підвищення ресурсоефективності та важливий чинник забезпечення конкурентоспроможності підприємств [4, 6].

Ключовим є взаємозв'язок циркулярної економіки з інноваційно-екологічним підприємництвом, яке поєднує впровадження інновацій із дотриманням екологічних принципів. У цьому контексті циркулярна економіка створює середовище для розвитку таких видів підприємництва, стимулюючи впровадження технологій і управлінських рішень. Водночас інноваційно-екологічне підприємництво забезпечує практичну реалізацію циркулярних принципів, формуючи нові бізнес-моделі.

Систематизація принципів циркулярної економіки як основи стратегічних рішень у підприємницькій діяльності представлена на рис. 1.

Рисунок 1 — Система принципів циркулярної економіки як основа формування стратегічних рішень підприємства

Джерело: систематизовано автором на основі [1, 2, 6].

Представлена система принципів визначає основу стратегічних рішень у підприємницькій діяльності та забезпечує перехід до циркулярної моделі господарювання. Циркулярна економіка виступає теоретико-методичною основою стратегічного управління підприємництвом, забезпечуючи інтеграцію інноваційних, екологічних та економічних складових розвитку та формування моделі діяльності, орієнтованої на ефективне використання ресурсів і довгострокову стійкість економічних систем.

Рівень практичної реалізації зазначених підходів визначається специфікою національних економічних систем, інституційного середовища і рівнем інтеграції принципів циркулярності у підприємницьку діяльність, що зумовлює необхідність аналізу сучасного стану розвитку циркулярної економіки в Україні.

Сучасний стан розвитку циркулярної економіки в Україні характеризується етапом інституційного становлення та фрагментарного практичного впровадження, незважаючи на посилення уваги до ресурсоефективності, управління відходами, екологізації виробництва та інтеграції принципів сталого розвитку у підприємницьку діяльність, циркулярна модель господарювання ще не набула системного характеру.

За оцінками UNIDO, в Україні зберігаються суттєві проблеми з даними у сфері відходів, низькі показники вторинного відновлення матеріалів і недостатній розвиток інфраструктури переробки, що ускладнює повноцінний перехід від лінійної до циркулярної моделі. Зокрема, більшість побутових відходів у довоєнний період спрямовувалась на захоронення, рівень переробки залишався низьким, тоді як компостування не мало належного статистичного відображення [7]. Для порівняння, у країнах ЄС значна частка муніципальних відходів підлягає переробці, тоді як в Україні відповідна інфраструктура та регуляторна база ще формуються.

Рівень впровадження циркулярних практик в Україні є нерівномірним як за секторами, так і за масштабами бізнесу, при цьому певне просування спостерігається у видах діяльності, де ресурсні витрати безпосередньо впливають на собівартість продукції та конкурентоспроможність підприємств. Водночас більшість підприємств застосовує окремі елементи циркулярності, а не комплексні бізнес-моделі. За даними UNIDO, поширення таких практик активізувалося завдяки діяльності RECP Centre, що сприяє орієнтації підприємств на більш ефективне використання ресурсів у відповідь на кризові умови, однак цей процес залишається обмеженим фінансовими, організаційними та інституційними чинниками [7].

У галузевому розрізі найбільший потенціал розвитку циркулярної економіки має переробна промисловість, оскільки виробничий сектор визначено пріоритетним для імплементації циркулярних рішень, насамперед у харчовій промисловості, машинобудуванні, електротехнічному виробництві та виробництві металевих виробів. Це зумовлено високою матеріалоємністю, наявністю відходів, придатних до повторного використання, а також можливістю модернізації технологічних процесів на засадах ресурсоефективності, тоді як його ключова роль в економічному відновленні України додатково підсилює значення впровадження циркулярних інструментів.

Аграрний сектор відіграє важливу роль у розвитку циркулярної економіки, що зумовлено масштабами виробництва та можливостями використання біоло-

гічних ресурсів, органічних відходів і побічної продукції. Водночас розвиток циркулярних практик стримується застарілими виробничими підходами, недостатнім рівнем технологічної модернізації, обмеженим доступом до фінансування та низькою поширеністю сучасних моделей управління біоресурсами, унаслідок чого циркулярність виступає не лише екологічним, а й економічним інструментом підвищення продуктивності та доданої вартості.

Особливе значення має будівельний сектор, роль якого зросла внаслідок руйнувань, спричинених війною, що обумовлює його визначення як одного з пріоритетних напрямів розвитку циркулярної економіки. Ключовим є потенціал повторного використання будівельних відходів і воєнних завалів як ресурсної бази для відбудови, однак в Україні відсутні відпрацьовані механізми їх сортування та безпечного використання, а додаткові ризики пов'язані з наявністю небезпечних матеріалів; за оцінками Світового банку, управління завалами є одним із ключових викликів відновлення [8].

У сфері торгівлі циркулярні практики розвиваються через повторне використання товарів, оптимізацію пакування, скорочення втрат і розвиток електронної комерції, проте галузь поки що виступає середовищем поширення окремих рішень, а не системної трансформації, що зумовлено недостатнім розвитком інфраструктури, ринку вторинної сировини та інтеграції у циркулярні ланцюги створення вартості.

Суттєвими залишаються бар'єри розвитку циркулярної економіки, які мають економічний, інституційний та технологічний характер. Економічні обмеження пов'язані з високою вартістю модернізації та обмеженим доступом до фінансування, інституційні обмеження зумовлені фрагментарністю політики та слабкою координацією, а технологічні пов'язані зі зношеною інфраструктурою, нестачею потужностей переробки і дефіцитом достовірних даних.

Війна суттєво трансформувала умови розвитку циркулярної економіки, ускладнивши реалізацію екологічної політики через руйнування інфраструктури та одночасно актуалізувавши необхідність впровадження циркулярних підходів у процесі відбудови, зокрема через повторне використання матеріалів і впровадження енергоефективних рішень, що формує передумови для прискореної циркулярної трансформації.

Важливою особливістю є формування нормативно-стратегічної основи розвитку циркулярної економіки, що підтверджується розробленням Стратегії розвитку циркулярної економіки України до 2035 р., яка визначає ключові напрями переходу до ресурсоефективної моделі [9]. Стратегія передбачає розвиток системи управління відходами, впровадження розширеної відповідальності виробника, підтримку циркулярних бізнес-моделей і стимулювання використання вторинної сировини, а також орієнтована на гармонізацію з європейськими стандартами у сфері екодізайну, сталого виробництва та управління відходами.

Адаптація до європейських підходів охоплює впровадження ESG-принципів і розвиток сталого фінансування, що підтверджується включенням ESG-ризиків до політики НБУ та ухваленням Дорожньої карти сталого фінансування і свідчить про розширення підходів до управління розвитком економіки. Узагальнення сучасного стану розвитку циркулярної економіки в Україні доцільно здійснити шляхом систематизації її основних характеристик, проблем і перспектив (табл. 1).

ТАБЛИЦЯ 1 — СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Напрямок аналізу	Характеристика стану	Основні проблеми	Перспективи розвитку
Рівень впровадження	Фрагментарне впровадження циркулярних практик, відсутність системного підходу	Низький рівень переробки, слабка інфраструктура	Поступове впровадження через державну політику
Промисловість	Високий потенціал циркулярності	Зношені технології, висока ресурсоемність	Модернізація та впровадження ресурсоефективних технологій
Аграрний сектор	Використання біоресурсів, потенціал біоeкономіки	Низький рівень технологізації	Розвиток біоенергетики, переробки відходів
Торгівля	Часткове впровадження (логістика, пакування)	Відсутність системної циркулярної моделі	Розвиток сервісних та платформених моделей
Бар'єри	Економічні, інституційні, технологічні	Дефіцит фінансування, слабка політика	Реформування регуляторного середовища
Війна	Руйнування інфраструктури	Зростання відходів, логістичні проблеми	Відбудова на принципах циркулярності
ЄС та ESG	Активна адаптація	Неповна імплементація	Гармонізація з ЄС, розвиток ESG

Джерело: авторська розробка на основі [4–9].

Наведені дані (табл. 1) свідчать, що розвиток циркулярної економіки в Україні має значний потенціал, однак потребує системного підходу, інституційної підтримки та інтеграції інноваційних і цифрових рішень. Сучасний стан її розвитку характеризується поєднанням трансформаційного потенціалу та системних обмежень, при цьому в країні вже сформовано нормативні та інституційні передумови переходу до циркулярної моделі, посилюється увага до ресурсоефективності, управління відходами, цифровізації та сталого фінансування. Водночас практична імплементація стримується дефіцитом інвестицій, інфраструктурними обмеженнями, недостатньою координацією політики та ризиками воєнного часу, що зумовлює доцільність розгляду циркулярної економіки як складової стратегії повоєнної модернізації, економічної стійкості та євроінтеграції.

Інноваційно-екологічне підприємництво виступає ключовим драйвером трансформації економічних систем у напрямі сталого розвитку та впровадження принципів циркулярної економіки. Його сутність полягає у поєднанні підприємницької діяльності з інноваційними підходами та екологічною відповідальністю, що забезпечує створення вартості з урахуванням обмеженості ресурсів. Воно орієнтоване на досягнення економічних, екологічних і соціальних результатів та передбачає розроблення і впровадження продуктів, технологій, бізнес-моделей і управлінських рішень, спрямованих на підвищення ресурсоефективності, скорочення відходів і оптимізацію виробничих процесів.

Ключовою особливістю є синергетична взаємодія інновацій, екології та бізнесу, де інновації формують технологічну основу циркулярних моделей, екологічна складова визначає орієнтири розвитку, а бізнес забезпечує їх комерціалізацію та масштабування. У результаті формується модель підприємництва, в якій економічна ефективність досягається через раціональне та багаторазове

використання ресурсів. Важливу роль у цьому процесі відіграють стартапи у сфері зелених технологій та еко-інновацій, які забезпечують розвиток рішень у переробці відходів, створенні альтернативних матеріалів, впровадженні енерго-ефективних технологій і цифрових платформ.

Розвиток інноваційно-екологічного підприємництва сприяє формуванню нових ринків і ніш, зокрема ринків вторинної сировини, сервісів ремонту та відновлення продукції, моделей спільного використання та цифрових платформ. Це стимулює структурну трансформацію економіки та формує передумови інноваційного й екологічно орієнтованого розвитку. В умовах України цей напрям набуває особливого значення у контексті післявоєнного відновлення, оскільки сприяє формуванню ефективних бізнес-моделей і інтеграції до європейського економічного простору через впровадження ESG-підходів.

Цифровізація виступає ключовим інструментом стратегічного управління розвитком циркулярної економіки, забезпечуючи ефективність використання ресурсів, прозорість бізнес-процесів і обґрунтованість управлінських рішень. Вона формує технологічну основу переходу до циркулярних моделей господарювання. Використання цифрових технологій дозволяє здійснювати моніторинг і оптимізацію потоків ресурсів на всіх етапах життєвого циклу продукції, а впровадження IoT, AI і блокчейн сприяє автоматизації процесів і підвищенню прозорості ланцюгів постачання. Важливу роль відіграють цифрові платформи, які забезпечують взаємодію учасників ринку, розвиток моделей спільного використання ресурсів і оптимізацію логістичних процесів. Цифровізація також забезпечує перехід до управління на основі даних, що підвищує ефективність планування, прогнозування та контролю. Узагальнення ролі цифровізації доцільно представити у вигляді інтегрованої моделі (рис. 2).

Представлена модель дозволяє систематизувати ключові напрями цифровізації як інструменту стратегічного управління циркулярною економікою та забезпечує інтеграцію технологічних, аналітичних і організаційних рішень у єдину управлінську систему. Інтеграція цифрових технологій сприяє переходу до нових бізнес-моделей, оптимізації використання ресурсів і підвищенню конкурентоспроможності підприємств [10].

Цифровізація виступає не лише технологічним інструментом, а й чинником трансформації управлінських підходів, що обумовлює необхідність переосмислення стратегічних засад розвитку циркулярної економіки. У цьому контексті стратегічне управління розвитком циркулярної економіки набуває системного характеру та виступає процесом формування, реалізації та коригування довгострокових цілей і напрямів розвитку, спрямованих на забезпечення ресурсоефективності, екологічної стійкості та інноваційної трансформації економіки [11]. Воно передбачає інтеграцію економічних, екологічних, соціальних та інноваційних складових у процес прийняття управлінських рішень.

Сутність стратегічного управління в умовах циркулярної економіки полягає у формуванні системи управління, що забезпечує перехід від лінійних моделей господарювання до замкнених циклів створення вартості. Це передбачає трансформацію бізнес-моделей, впровадження інноваційних технологій, розвиток партнерських взаємодій і нових підходів до управління ланцюгами постачання. Стратегічне управління забезпечує узгодження інтересів стейкхолдерів і досягнення збалансованого розвитку економічної системи.

Рисунок 2 — Цифровізація як інструмент стратегічного управління циркулярною економікою

Джерело: авторська розробка.

Важливою складовою є багаторівневий характер стратегічного управління циркулярною економікою, який охоплює національний, регіональний та підприємницький рівні. На національному рівні формуються стратегічні орієнтири, нормативно-правова база та інституційні умови розвитку. Регіональний рівень забезпечує адаптацію стратегій до специфіки територій, розвитку кластерів і міжсекторної взаємодії. На рівні підприємств реалізуються циркулярні принципи через трансформацію бізнес-процесів, впровадження інновацій і розвиток нових бізнес-моделей.

Ключовим елементом є інтеграція екологічних та інноваційних цілей, що передбачає поєднання економічної доцільності з екологічною відповідальністю та технологічним розвитком і реалізується через впровадження еко-інновацій, використання цифрових технологій, розвиток «зелених» продуктів і послуг, а також формування стратегій, орієнтованих на довгострокову стійкість.

Реалізація стратегічного управління здійснюється через систему механізмів, що включає економічні, інституційні, регуляторні та організаційні інструменти. До них належать фінансові стимули, державна підтримка, розвиток партнерських відносин, впровадження стандартів екологічної відповідальності та використання цифрових технологій для підвищення ефективності управління. Важливим є узгодження дій між рівнями управління та координація стратегічних пріоритетів.

Оцінка ефективності стратегічного управління має здійснюватися на основі системи інтегрованих показників, що відображають економічні, екологічні та інноваційні результати. До них належать рівень ресурсоефективності, обсяги

повторного використання ресурсів, зменшення відходів, впровадження інновацій і конкурентоспроможність підприємств. Такий підхід забезпечує об'єктивну оцінку результативності стратегічних рішень.

З урахуванням складності процесів розвитку циркулярної економіки виникає необхідність формування інтегрованої моделі стратегічного управління, яка дозволяє систематизувати ключові елементи, їх взаємозв'язки та механізми реалізації. Узагальнення теоретико-методичних підходів дало змогу запропонувати системно-інтегровану багаторівневу модель із контуром зворотного зв'язку (рис. 3).

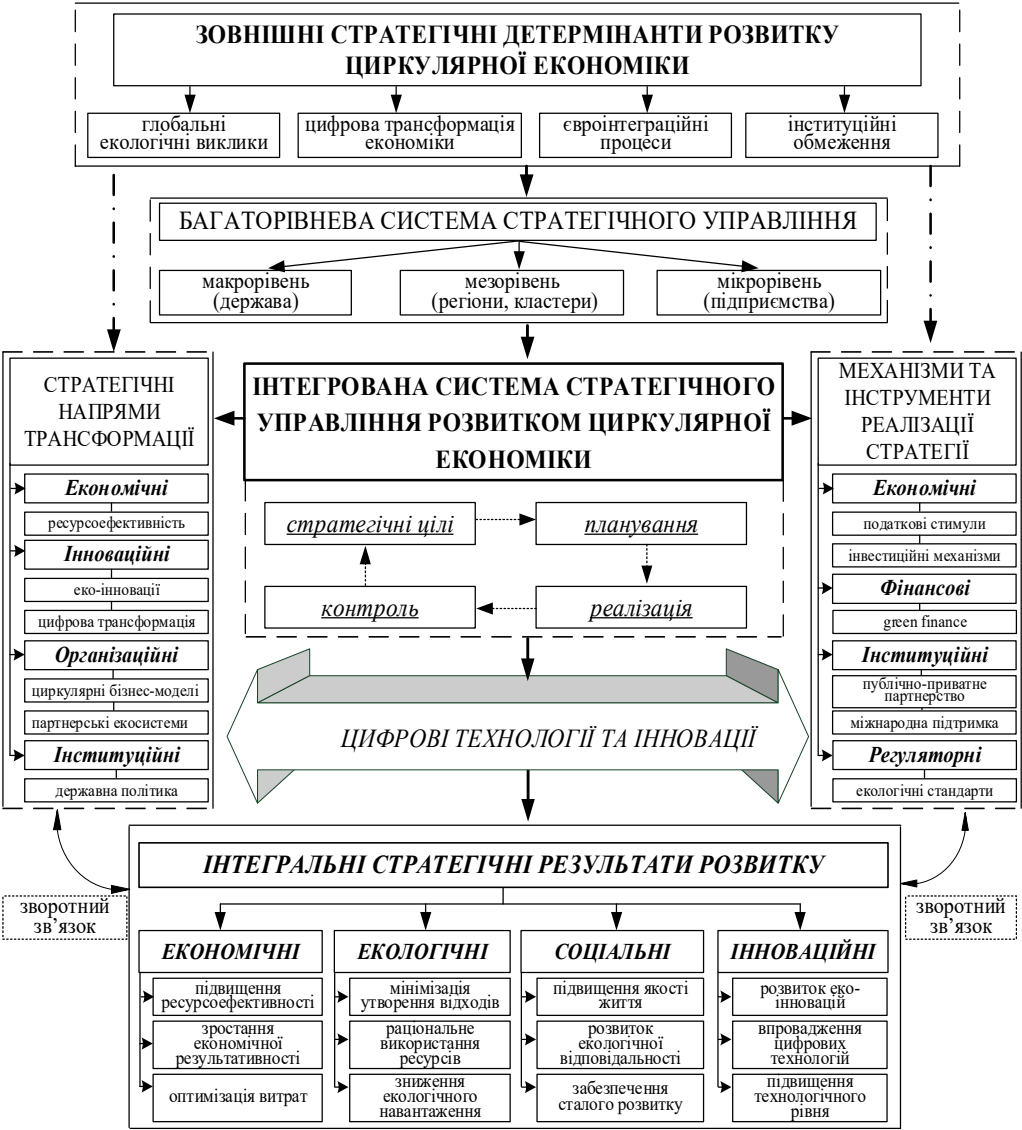

Рисунок 3 — Інтегрована модель стратегічного управління розвитком циркулярної економіки в системі інноваційно-екологічного підприємництва в Україні
Джерело: авторська розробка.

Запропонована модель відображає системний підхід до стратегічного управління розвитком циркулярної економіки та базується на інтеграції зовнішніх детермінант, багаторівневої системи управління, стратегічних напрямів трансформації та механізмів реалізації.

Особливістю моделі є наявність функціонального циклу стратегічного управління, який включає формування стратегічних цілей, планування, реалізацію та контроль, а також контур зворотного зв'язку та адаптації, що забезпечує її динамічність і здатність до реагування на зміни зовнішнього середовища.

Результатом функціонування моделі є досягнення інтегральних стратегічних ефектів економічного, екологічного, соціального та інноваційного характеру, що сприяє формуванню стійкої та конкурентоспроможної економічної системи.

Висновки і перспективи подальших наукових досліджень. Отже, обґрунтовано теоретико-методичні засади розвитку циркулярної економіки в системі стратегічного управління інноваційно-екологічним підприємництвом. Визначено, що циркулярна економіка виступає основою трансформації підприємницької діяльності на засадах ресурсоефективності, екологічної стійкості та інноваційного розвитку.

Проаналізовано сучасний стан розвитку циркулярної економіки в Україні та встановлено наявність значного потенціалу за умов існування фінансових, інституційних та інфраструктурних обмежень. Доведено ключову роль інноваційно-екологічного підприємництва та цифровізації як чинників формування нових бізнес-моделей і підвищення ефективності управління.

Запропоновано інтегровану модель стратегічного управління розвитком циркулярної економіки, яка поєднує багаторівневу систему управління, стратегічні напрями трансформації, механізми реалізації та інтегральні результати з урахуванням контуру зворотного зв'язку.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням системи показників оцінки ефективності циркулярної економіки та удосконаленням механізмів її стратегічного управління.

Література

1. Solomon B. D. Spaceship Earth. *Dictionary of Ecological Economics*. 2023. P. 499-500. doi: <https://doi.org/10.4337/9781788974912.s.50>
2. Kirchherr J., Reike D., Hekkert M. Conceptualizing the Circular Economy: An Analysis of 114 Definitions. *SSRN Electronic Journal*. 2017. doi: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3037579>
3. Геєць В. М. Економіка України: ключові проблеми і перспективи. *Науковий вісник Дипломатичної академії України. Серія «Економічні науки»*. 2016. Вип. 23, ч. 3. С. 164-176.
4. Завербний А., Білець Л., Налутка П. Гармонійний інноваційний розвиток економіки України за умов євроінтегрування: проблеми та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-15>
5. Скрипник В. В. Інноваційний розвиток аграрних підприємств України: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2022. № 20. doi: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.20.2021.252585>
6. Єфанов В. Використання принципів циркулярної економіки та замкнутих циклів у виробництві для мінімізації відходів та зменшення навантаження на навколишнє се-

редовище. *Економіка та суспільство*. 2024. № 62. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-95>

7. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). Resource Efficient and Cleaner Production in Ukraine. URL: <https://www.unido.org>

8. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. URL: <https://www.worldbank.org>

9. Міністерство економіки України. Стратегія розвитку циркулярної економіки України до 2035 року. URL: <https://me.gov.ua/view/36b84d21-53cf-4dc4-ae45-ecf37fa71a01>

10. Морозова О. О. Формування стратегії управління людським капіталом підприємств торгівлі в цифровому середовищі: на основі експертного підходу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2025. № 89. С. 196–207. URL: <https://doi.org/10.18664/btie.89.330718>

11. Чобіток В. І., Шабанов Р. М. Теоретико-методичні аспекти формування системи оцінки стратегічного управління інноваційно-екологічним підприємництвом. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. С. 119–126.

Reference

1. Solomon B. D. *Spaceship Earth*. Dictionary of Ecological Economics. 2023. P. 499–500. doi: <https://doi.org/10.4337/9781788974912.s.50>

2. Kirchherr J., Reike D., Hekkert M. Conceptualizing the Circular Economy: An Analysis of 114 Definitions. *SSRN Electronic Journal*. 2017. doi: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3037579>

3. Heiets V. M. *Ekonomika Ukrainy: kluchovi problemy i perspektyvy*. *Naukovyi visnyk Diplomatychnoi akademii Ukrainy. Seriiia "Ekonomichni nauky"*. 2016. Vyp. 23, ch. 3. P. 164–176.

4. Zaverbnyi A., Bilets L., Nalutka P. Harmoniinyi innovatsiinyi rozvytok ekonomiky Ukrainy za umov yevrointehruvannia: problemy ta perspektyvy. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021. No. 32. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-15>

5. Skrypnyk V. V. Innovatsiinyi rozvytok ahrarykh pidpriemstv Ukrainy: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku. *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut"*. 2022. No. 20. doi: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.20.2021.252585>

6. Yefanov V. Vykorystannia pryntsypiv tsyrkuliarnoi ekonomiky ta zamknutykh tsykliv u vyrobnytstvi dlia minimizatsii vidkhodiv ta zmenshennia navantazhennia na navkolyshnie seredovyshe. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2024. No. 62. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-95>

7. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO). Resource Efficient and Cleaner Production in Ukraine. URL: <https://www.unido.org>

8. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment. URL: <https://www.worldbank.org>

9. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. Stratehiia rozvytku tsyrkuliarnoi ekonomiky Ukrainy do 2035 roku. URL: <https://me.gov.ua/view/36b84d21-53cf-4dc4-ae45-ecf37fa71a01>

10. Morozova O. O. Formuvannia stratehii upravlinnia liudskym kapitalom pidpriemstv torhivli v tsyfrovomu seredovyschi: na osnovi ekspertnoho pidkhodu. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*. 2025. No. 89. P. 196–207. doi: <https://doi.org/10.18664/btie.89.330718>

11. Chobitok V. I., Shabanov R. M. Teoretyko-metodychni aspekty formuvannia systemy otsinky stratehichnoho upravlinnia innovatsiino-ekolohichnym pidpriemnytstvom. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2025. P. 119–126.

Стаття надійшла 25.12.2025; прийнята до друку 25.03.2026.